

Vergaderjaar 2013–2014

33 750 V

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2014

Nr. 64

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld op 19 maart 2014

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken bestond bij vijf fracties de behoefte de Minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken over de voortgang ten aanzien van de voorbereidingen van de Nuclear Security Summit (NSS) 2014 (Kamerstuk 33 750 V, nr. 59) en de brief van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie over de tijdelijke herinvoering van grenstoezicht aan de Schengenbinnengrens (Kamerstuk 33 750 V, nr. 60).

De Minister heeft op de vragen en opmerkingen geantwoord bij brief van 17 maart 2014. De vragen en opmerkingen van de fracties en de antwoorden van de Minister zijn hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Eijsink

De adjunct-griffier van de commissie,
Wiskerke

Vragen en antwoorden

Inbreng VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de brief van het kabinet (33 750, nr. 59) waarin de laatste stand van zaken over de voorbereiding van de Nucleair Security Summit (NSS) wordt toegelicht. Zowel op inhoudelijk als organisatorisch vlak vraagt deze voorbereiding veel van de Nederlandse overheid. Deze brief geeft een volledig overzicht van alle vorderingen op de verschillende fronten.

De dreiging van nucleair terrorisme is ook voor Nederland reëel. Niet-statelijke actoren kunnen «op de markt» aan materiaal komen waarmee vuile- of nucleaire wapens gefabriceerd kunnen worden. Deze kunnen ook in Nederland gebruikt worden. Het is daarom goed dat Nederland, na de toppen in Washington en Seoel, ook een dergelijke top organiseert. Kan de Minister toelichten welke andere Nederlandse belangen gediend worden met het organiseren van deze top? En wanneer is de organisatie van de NSS voor de Nederlandse regering een succes?

Het kabinet schrijft dat Nederland grote invloed heeft kunnen uitoefenen op de agenda van de NSS. Dat is goed zolang hiermee ook het slagen van de top in het oog wordt gehouden. Het kabinet schrijft dat één van de Nederlandse doelen is om zoveel mogelijk van de uitkomsten van de vorige overleggen vast te leggen in wetgeving. Kan het kabinet aangeven hoeveel landen daar op dit moment al mee bezig zijn?

Een tweede pijler van de Nederlandse inzet is het betrekken van de industrie op dit vlak. Parallel aan de NSS wordt ook de Nuclear Industry Summit (NIS) in Nederland georganiseerd. Kan het kabinet aangeven op welke wijze de NIS en de NSS in elkaar verlengde liggen en op welke wijze deze aan elkaar gelinkt worden?

Aan de NSS doen 53 landen en vier internationale organisaties mee. Inmiddels heeft de Russische president Poetin laten weten dat hij het te druk heeft voor de NSS. Dat is te betreuren. Kloppen de berichten dat de Russische Minister van Buitenlandse Zaken Lavrov wel aanwezig zal zijn? Hoe schat het kabinet zijn onderhandelingspositie in? Hoe schat het kabinet het risico in dat de top wordt overschaduwde door andere geopolitieke kwesties, zoals de situatie rond de Krim? Op welke wijze zal het kabinet hiermee omgaan?

Veel mensen die naar hun werk moeten en ondernemers zullen last hebben van de NSS. Dat dit tot klachten leidt bij vooral ondernemers begrijpen de leden van de VVD-fractie. Het is daarom van groot belang dat iedereen zo snel mogelijk weet waar hij/zij aan toe is: of bedrijven open kunnen of niet, of klanten bepaalde plekken kunnen bereiken of niet en of het mogelijk is om de werkplek op die dagen te bereiken. Het kabinet onderschrijft dit. Kan de Minister aangeven of inmiddels iedereen weet waar hij/zij aan toe is? Op welke wijze kunnen ondernemers en werknemers aan informatie komen?

Bij de organisatie van de NSS heeft het kabinet gekeken naar vorige edities van de NSS en bijvoorbeeld de Olympische Spelen in Londen. Is er ook gekeken naar de organisatie van de klimaatop in Kopenhagen (2009)? Denemarken, ook een relatief klein land, ontving op dat moment zelfs 115 wereldleiders. Zijn uit de organisatie van deze top nog lessen geleerd?

Antwoorden:

Nederland staat bekend als land dat zich wereldwijd inzet voor vrede en recht. De Nuclear Security Summit (NSS) 2014 heeft tot doel nucleair terrorisme te voorkomen door de wereldwijde samenwerking te verbeteren. Zo draagt Nederland bij aan een veiligere wereld en daarmee een veiliger Nederland. Het Nederlandse voorzitterschap van de NSS 2014 maakt dit zichtbaar. De NSS geeft daarnaast een impuls aan de internationale reputatie van Nederland en bevestigt bovendien de positie van Den Haag als stad van vrede en recht. Tevens zorgt de aanwezigheid van een groot aantal staatshoofden en regeringsleiders en hun delegaties, alsmede de komst van vele journalisten, voor uitgebreide exposure voor Nederland. Ook heeft een groot aantal delegaties voorafgaand aan en na afloop van de top bilaterale programma's, met talrijke contacten met het Nederlandse bedrijfsleven en anderen.

Vanuit wetenschappelijke hoek wordt regelmatig een pleidooi gehouden om de verplichtingen die in verdragen als het CPPNM (Convention on the Physical Protection of Nuclear Material) en ICSANT (International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism), Veiligheidsraadresolutie 1540 zijn vastgelegd en de politieke toezeggingen van onder meer GICNT (the Global Initiative to Combat Nuclear Terrorism) en de IAEA Code of Conduct te harmoniseren in een raamwerkverdrag. Nederland is daar op voorhand niet tegen gekant, maar beschouwt dit niet als prioriteit. Ten eerste kan sneller voortgang worden geboekt door het geamendeerde CPPNM in werking te laten treden en zoveel mogelijk landen tot het ICSANT te laten toetreden. Ten tweede is nucleaire beveiliging primair een nationale verantwoordelijkheid, die zich in de ogen van de internationale gemeenschap niet goed laat combineren met een verplichting om rekenschap af te leggen. Dit is ook de reden dat er nauwelijks internationaal draagvlak bestaat voor het creëren van een nieuw verdrag. Ten derde bestaat er een fijnmazig systeem van IAEA aanbevelingen op het gebied van nucleaire beveiliging. Deze aanbevelingen, die regelmatig door de lidstaten worden geactualiseerd, vormen een waardevolle en flexibele basis voor het versterken van de nucleaire beveiliging.

De NIS is een officieel side event van de NSS. Aan de NIS nemen CEOs van belangrijke nucleaire bedrijven in de wereld deel. Doel is de rol van de industrie in de verbetering van nucleaire beveiliging te bespreken. De deelthema's zelfregulering, cyber en aandacht voor kwetsbare materialen sluiten aan bij NSS thematiek. De eindverklaring van de NIS zal worden aangeboden aan de Minister-President tijdens de NSS in aanwezigheid van de NSS-deelnemers. Dit symboliseert het belang dat de NSS hecht aan de rol van de industrie bij nucleaire beveiliging. Het belang van de industrie komt tevens – naar verwachting – prominent naar voren in het communiqué.

Actuele politieke onderwerpen, inclusief over Oekraïne, zijn een gebruikelijk onderwerp van gesprek in de bilaterale en informele ontmoetingen in de marge van topconferenties. De NSS is op dit punt geen uitzondering. Het is moeilijk in te schatten in hoeverre de situatie in Oekraïne de reguliere debatten zal beïnvloeden.

Rondom de NSS zullen een aantal ingrijpende verkeersmaatregelen worden genomen. Bij het bepalen van de maatregelen is intensief samengewerkt door de lokale, provinciale en nationale wegbeheerders. De verkeersmaatregelen zijn tijdig aangekondigd, o.a. via de media, via gemeenten en brancheorganisaties, alsmede met speciale bijeenkomsten. Hierdoor kan iedereen zich goed voorbereiden. Informatie is beschikbaar op de websites van de gemeenten en van de rijksoverheid. Zo is een uitgebreide communicatiecampagne begonnen om mensen die normaal

gesproken naar Den Haag zouden reizen, te stimuleren thuis te werken. Met verschillende bedrijfstakken wordt overlegd over de mogelijkheden hun logistieke bedrijfsvoering tijdens de NSS zo goed mogelijk te laten doorgaan. Rijkswaterstaat maar ook de lokale wegbeheerders informeren weggebruikers over de verkeersmaatregelen en over alternatieve reismogelijkheden. Daarnaast wordt ernaar gestreefd het doorgaande verkeer door omleidingen zoveel mogelijk om het gebied heen te leiden en daarmee de verkeersdruk op de route tussen Amsterdam, Den Haag en Rotterdam zoveel mogelijk te verminderen. Ook de NS treft maatregelen door langere treinen in te zetten op het traject Amsterdam, Schiphol, Leiden en Den Haag. Door extra reparatiecapaciteit achter de hand te houden zal ProRail de gevolgen van eventuele incidenten en storingen bij het treinverkeer zo veel mogelijk beperken. ProRail en NS werken samen aan een zo vlot mogelijke treinenloop.

Tenslotte kan worden gemeld dat bij de organisatie van de NSS gebruik is gemaakt van de ervaringen van de Conference of Parties (COP15) in Kopenhagen in 2009 voor wat betreft duurzaamheid en registratie- en toegangscontrole.

Inbreng PvdA-fractie

De leden van de fractie van de PvdA onderschrijven het doel van de Nuclear Security Summit (NSS) om daden van terrorisme en andere criminele activiteiten met nucleaire materialen en sabotage aan nucleaire installatie te voorkomen, door aanbevelingen te doen en afspraken te maken hoe op nationaal niveau die dreiging zo goed mogelijk het hoofd geboden kan worden. De leden van de fractie van de PvdA vragen het kabinet of het klopt dat de top in Den Haag aanvankelijk bedoeld was als de laatste in de reeks van bijeenkomsten op dit niveau? Klopt het dat de VS lopende de voorbereidingen van de NSS in Den Haag aankondigde in 2016 alsnog een vervolg-top te organiseren? Zo ja, welke invloed heeft het Amerikaanse besluit gehad op de doelstellingen en voorbereidingen van de NSS in Den Haag?

De leden van de fractie van de PvdA vragen op welke wijze het Nederlandse voorzitterschap zich er sterk voor heeft gemaakt om de NSS-landen te bewegen de aanbevelingen van het Internationaal Atoomenergieagentschap (IAEA) inzake de beste methoden voor het beveiligen van splijtstoffen en radioactief materiaal te incorporeren in hun nationale wetgeving? Welke maatregelen zijn hiertoe genomen? Welke landen hebben deze aanbevelingen inmiddels in hun nationale wetgeving geïncorporeerd?

De leden van de PvdA-fractie vragen het kabinet op welke wijze Nederland de andere – vrijwillige – maatregelen, waaronder het gebruik maken van de diensten van het IAEA, door Nederland worden bevorderd? Welke andere – vrijwillige – maatregelen worden bedoeld? Hoeveel landen passen deze diensten reeds toe? Welke nucleaire materialen vallen momenteel buiten het wereldwijde stelsel?

De resultaten van de top worden zichtbaar in een slotverklaring. In die verklaring leggen de leiders van de deelnemende landen gezamenlijk vast wat er in de afgelopen jaren is bericht, waar ze zich in de komende jaren op zullen richten en welke afspraken ze daar over maken. De leden van de PvdA fractie vragen het kabinet de laatste stand van zaken rondom de totstandkoming van de slotverklaring te geven. Verwacht het kabinet tijdige overeenstemming over een slotverklaring? Zal Nederland een nationaal voortgangsrapport schrijven en wanneer wordt deze openbaar? Zal Nederland optreden als lid van een kopgroep, en zo ja, welke?

De leden van de PvdA-fractie vragen of er ruimte in het programma van de NSS is om andere thema's dan nucleaire veiligheid te bespreken? Gezien de ontwikkelingen in Oekraïne, houdt het kabinet rekening met het scenario dat topperleg over dit thema tijdens de NSS gevoerd zal worden? Zo ja, welke consequenties heeft dit voor het huidige programma?

De leden van de fractie van de PvdA vragen waarom Nederland er voor gekozen heeft haar nationale verklaring af te leggen in de vorm van een videoboodschap. Laat de agenda van de Minister-President het niet toe om een nationale verklaring af te leggen, of is hier een andere reden voor?

Het kabinet geeft aan dat de begroting voor de NSS is vastgesteld op 24 miljoen euro, exclusief beveiligingskosten. De leden van de fractie van de PvdA vragen hoe hoog de beveiligingskosten worden geschat en op welke begrotingspost deze kosten zijn ingeboekt. Waarom zijn deze kosten in eerste instantie niet begroot? De leden van de PvdA-fractie vragen tevens op welke manier de budget-verantwoordelijkheid is belegd. Welk ministerie draagt welke kosten?

De leden van de PvdA-fractie vinden het een goede zaak dat er op een geïntegreerde manier wordt samengewerkt, door de verschillende betrokken diensten. De leden van de PvdA fractie vragen hoe deze diensten het dreigingsniveau voor de veiligheid rondom de NSS inschatten. NCTV

De leden van de fractie van de PvdA vinden het belangrijk dat voldoende maatregelen worden genomen om de gevolgen voor het maatschappelijk en economisch leven zoveel mogelijk te beperken. De leden van de PvdA-fractie zijn verheugd dat het kabinet verschillende maatregelen heeft genomen om deze gevolgen te beperken. Deze leden vragen zich wel af wat de maatschappelijke en economische gevolgen van de NSS volgens het kabinet zijn? Is er een inschatting van de economische gevolgen gemaakt? Zo ja, welke zijn dit?

Antwoorden:

Het is juist dat de NSS2014 in Den Haag aanvankelijk bedoeld was als laatste NSS-top. Tijdens het voorbereidingsproces bleek dat sommige landen, waaronder de VS, meer tijd wensten om de doelstellingen van de NSS te realiseren. Dit leidde tot de aankondiging van de VS om in 2016 een volgende top te organiseren. Die aankondiging heeft geen invloed gehad op de doelstellingen, noch op de ambitie van het Nederlandse voorzitterschap.

Nederland heeft, samen met de vorige twee NSS-voorzitterslanden, het initiatief genomen om een kopgroep te vormen van landen die toezeggen die IAEA-aanbevelingen daadwerkelijk in de nationale wet- en regelgeving onder te brengen en regelmatig de staat van nucleaire beveiliging door het IAEA te laten beoordelen. Hoeveel landen zich bij deze kopgroep zullen aansluiten, kan op dit moment nog niet met zekerheid worden gezegd. Ook het overzicht welke landen nu reeds de aanbevelingen in de nationale regelgeving hebben toegepast en van de diensten van het IAEA gebruikmaken, is op dit moment nog niet te voorspellen: de voortgangsrapportages van de NSS-landen komen nog dagelijks binnen. Het lijkt erop dat over de slotverklaring tijdens de top overeenstemming zal worden bereikt. Het Nederlandse voortgangsrapport zal tijdens de NSS openbaar gemaakt worden. De vraag of ruimte in het programma bestaat om ook andere thema's te bespreken werd reeds eerder beantwoord. Nederland wil als organisator van de NSS de deelnemende landen

stimuleren het aantal mondelinge verklaringen tijdens de plenaire sessies te beperken. De keuze om de Nederlandse nationale verklaring in de vorm van een videoboodschap af te leggen moet in dit licht worden gezien.

De NSS kent een separate begroting die wordt gedekt vanuit de HGIS middelen. Hoewel de beveiligingskosten (al vanaf eerste instantie) zijn begroot, worden daar omwille van de veiligheid geen uitspraken over gedaan. Dit om te voorkomen dat het niveau van de maatregelen op deze wijze kan worden achterhaald. Vanuit de HGIS-begroting zijn de middelen toegeedeeld aan de betrokken departementen. De bewindspersonen zijn elk verantwoordelijk voor het hen toegekende budget. De kosten vallen onder de verantwoordelijkheid van de Ministers van Buitenlandse Zaken, Defensie, Binnenlandse Zaken, Veiligheid & Justitie, Economische Zaken en Infrastructuur & Milieu en op onderdelen onder provincie- of gemeentebestuur. Ten aanzien van de maatschappelijke en economische gevolgen van de top, kan worden gemeld dat het kabinet er alles aan doet deze top waardig, veilig en ongestoord te laten verlopen. Dit uitgangspunt vraagt om uitgebreide veiligheidsmaatregelen. Die maatregelen hebben impact op het maatschappelijke leven, in het bijzonder op de mobiliteit. Daarbij zoekt het kabinet continu naar de balans tussen de noodzakelijke veiligheidsmaatregelen en het zoveel als mogelijk laten doorgaan van het maatschappelijke en economisch leven. Inmiddels zijn tal van maatregelen genomen om de gevolgen voor het maatschappelijk en economisch leven zoveel mogelijk te beperken. De effecten die ondanks deze maatregelen toch zullen optreden, zijn moeilijk in te schatten. Het kabinet is echter van oordeel dat het belang van deze top voor Nederland zodanig groot is, dat het dit opweegt tegen de tijdelijke maatschappelijke en economische gevolgen.

De NSS is door de Minister van Veiligheid en Justitie aangemerkt als Nationaal Evenement. Dit betekent onder meer dat de inlichtingendiensten, de politie en de NCTV samenwerken bij de totstandkoming van een zo genoemd Strategisch dreigingsbeeld. Hierbij wordt de ernst en waarschijnlijkheid van uiteenlopende dreigingsrichtingen ingeschat. Vanwege veiligheidsoverwegingen worden hier geen mededeling over gedaan. Er kan echter worden gesteld dat er geen aanleiding is om het dreigingsniveau, dat sinds maart 2013 substantieel is, te verhogen.

Inbreng SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennis genomen van de brieven over de Nuclear Security Summit (NSS) in Den Haag later deze maand. Alhoewel het belangrijk is om de prioriteiten goed af te wegen, zijn de leden van de SP-fractie het met het kabinet eens dat het van groot belang is dat nucleair materiaal goed wordt beschermd zodat onder meer nucleair terrorisme voorkomen wordt. Over de brieven hebben de leden van de SP-fractie een aantal vragen en opmerkingen.

In de brief van 21 februari 2014 lezen de leden van de SP-fractie dat tijdens het voorbereidingsproces een aantal landen de relatie heeft gelegd tussen de NSS en nucleaire ontwapening, maar dat de visie van het kabinet is dat de NSS in Den Haag niet in het leven is geroepen om ontwapening te bevorderen. Kan het kabinet nader toelichten waarom deze relatie niet wordt gelegd en kan ook worden ingegaan op de redenen die andere landen geven om deze relatie juist wel te leggen? Is het niet zo dat nucleaire ontwapening juist als geen ander kan bijdragen aan het tegengaan van misbruik van nucleair materiaal? De logica is toch dat indien er minder nucleair materiaal voorhanden is, hier ook minder fout mee kan gaan? In deze context vragen de leden van de SP-fractie het kabinet of de enorme diplomatieke inzet op het voorkomen van nucleair

terrorisme niet ten koste zal gaan van de inzet op nucleaire ontwapening. Hoe kijkt het kabinet hier tegenaan?

De leden van de SP-fractie hebben verder grote zorgen over de handel in nucleair materiaal, onder andere omdat dit bij kan dragen aan de verdere verspreiding van kernwapens en meer kansen biedt voor nucleair terrorisme. Deelt het kabinet deze zorgen? Hoe wordt in dit kader het nucleaire verdrag dat in 2008 tussen India en de Verenigde Staten werd afgesloten, beoordeeld? Dit verdrag legaliseerde de levering van hoogwaardig nucleair materieel aan India, dat niet lid is van het non-proliferatieverdrag. Is het kabinet het met de leden van de SP-fractie eens dat dergelijke handel de uitgangspunten van de NSS ondermijnt?

De leden van de SP-fractie hebben verder vragen over de precieze dreiging die uitgaat van nucleair terrorisme. Hoe wordt deze dreiging ingeschat en welke aanwijzingen zijn hiervoor? Is het kabinet het eens met de uitspraak van de Amerikaanse president Obama dat nucleair terrorisme de meest onmiddellijke en extreme bedreiging voor de wereldwijde veiligheid is? Indien dit niet het geval is, hoe wijkt het kabinet van deze inschatting af? Kan het kabinet aangeven of er pogingen bekend zijn waarbij terroristische groepen nucleaire aanslagen in EU-lidstaten wilden plegen? Hoe en hoe vaak is een dergelijke poging tot een aanslag in de EU voorkomen?

Is het kabinet van mening dat het meest reële gevaar van nucleair terrorisme op dit moment vooral schuilgaat in het tot ontploffing laten brengen van een zogenaamde «vuile bom»? Is het juist dat een dergelijke bom vooral slachtoffers zou maken door de conventionele explosie en niet zozeer door het radioactief materiaal dat erbij vrij zou komen? Wat is hier de inschatting van het kabinet? En in welke landen acht het kabinet de kans het grootst dat terroristen aan materiaal voor een vuile bom weten te komen?

Uit een eerdere brief over de Nuclear Security Summit (26 april 2013) maken de leden van de SP-fractie op dat zowel Iran als Noord-Korea niet zijn uitgenodigd voor de top in Den Haag. Kan worden toegelicht waarom dit is? Is het niet zo dat beide landen van groot belang zijn voor de centrale onderwerpen tijdens de nucleaire top? Hebben deze landen aangegeven bereid te zijn bij de top aanwezig te zijn?

De leden van de SP-fractie hebben begrepen dat het budget van 24 miljoen euro voor de NSS-begroting exclusief de beveiligingskosten is. Kan het kabinet aangeven hoe hoog deze beveiligingskosten zijn en waar deze uit betaald worden? Kan daarbij onderscheid worden gemaakt tussen verschillende kosten, zoals politie-inzet, Koninklijke Marechaussee, Defensie, AIVD, MIVD, inzet van particuliere beveiligers, gemeentelijke inzet, veiligheidsregio's, etc.?

Door de veiligheidsmaatregelen zullen veel inwoners en bedrijven last hebben van de NSS. De leden van de SP-fractie maken zich hier zorgen om. Waar kunnen deze mensen terecht voor vragen en klachten? Hoe worden deze klachten zo snel mogelijk afgehandeld? En wat als bedrijven en ondernemers ondanks alle voorbereidingen aantoonbaar inkomsten mislopen als gevolg van de NSS? Kunnen zij in aanmerking komen voor compensatie? Indien ja, hoe gaat het kabinet dit duidelijk maken richting getroffen? Indien nee, waarom niet?

In samenspraak met het Openbaar Ministerie is een geheel van beleidsregels en tolerantiegrenzen opgesteld voor het optreden van de Nationale Politie en de Koninklijke Marechaussee. De leden van de SP-fractie willen

graag weten op welke wijze zal worden voorkomen dat bij een gespannen situatie bezoekers en bewoners van het beveiligde gebied onterecht worden opgepakt. Welke waarborgen zijn er om de overlast voor deze mensen zoveel als mogelijk te voorkomen?

De leden van de SP-fractie constateren dat het kabinet verwacht dat het normale verkeer en de reizigers zo min mogelijk worden gehinderd door de tijdelijke grenscontroles. Kan worden toegelicht waarom dit niet wordt verwacht en wat wordt bedoeld met zo min mogelijk? Welke problemen kunnen reizigers waarschijnlijk of wellicht verwachten? Kan het kabinet uitleggen wat precies wordt bedoeld met het op flexibele basis en informatie gestuurd uitvoeren van die grenscontroles?

De leden van de SP-fractie maken zich zorgen over de bedrijven waar thuiswerken niet mogelijk is. Hoe groot is de kans dat deze bedrijven de deuren moeten sluiten op in ieder geval 24 en 25 maart? Is een inventarisatie gemaakt van de schade die bedrijven door de NSS kunnen lopen door onder andere winstderving? In hoeverre en op welke wijze kunnen al deze bedrijven aanspraak maken op een schadevergoeding? En zijn alle bedrijven in de omgeving hiervan op de hoogte gebracht? Verder horen de leden van de SP-fractie graag op welke wijze de politie zal omgaan met eventuele demonstraties. Op welke gronden kunnen mensen die zich op straat bevinden gearresteerd worden? En zullen de mogelijkheden om een woning zonder gerechtelijk bevel te betreden worden verruimd? Zo ja, waarom is dat nodig en welke belangenafweging is hier gemaakt?

De leden van de SP-fractie willen weten in hoeverre bijvoorbeeld het Spaarne ziekenhuis bereikbaar blijft voor mensen die om (acute) medische redenen zorg nodig hebben. En is de bezetting in het ziekenhuis op orde ondanks de eventuele slechte bereikbaarheid?

Antwoorden:

Het kader voor het NSS-proces is vastgelegd op de top van Washington in 2010. Tijdens deze « oprichtingsvergadering » is vastgesteld dat er op het punt van het voorkomen van nucleair terrorisme meer gedaan zou kunnen worden, terwijl tevens is geconcludeerd dat er voor de besprekingen over nucleaire ontwapening andere fora bestaan die daar beter geschikt voor zijn. Nederland heeft zich bij deze visie aangesloten. Het succes van de NSS-reeks is mede gelegen in het geconcentreerde karakter van het proces. Voor bespreking van tactische kernwapens van NAVO-landen is een forum als de NSS (met landen als China, India, Pakistan en Latijns-Amerikaanse landen) ten ene male ongeschikt. Daarmee wil niet gezegd zijn dat het kabinet geen verband ziet tussen nucleaire beveiliging en nucleaire ontwapening en Nederland zal niet aarzelen om op passende wijze dit verband te leggen. Daarbij dient echter wel bedacht te worden dat de ontmanteling van kernwapens niet betekent dat het kernwapenmateriaal daarmee verdwenen is. Weliswaar zijn er in dat geval minder kernwapens die beveiligd dienen te worden, maar het nucleaire materiaal – ook wat van die ontmantelde kernwapens afkomstig is – moet wel uit handen van terroristen worden gehouden. Juist de verdere versterking van de beveiliging van al het nucleaire materiaal, civiel en niet-civiel, is een van de doelstellingen van de NSS.

Het kabinet is van oordeel dat handel in nucleair materiaal kan bijdragen aan de verdere verspreiding van kernwapens. Daarom voert het kabinet ook een stringent exportcontrolebeleid waarin de uitvoer van strategische goederen (waaronder nucleaire goederen en nucleair materiaal) aan strikte voorwaarden gebonden is. Dit beleid is ook een essentiële component van een beleid dat er op gericht is om nucleair terrorisme te

voorkomen. Nederland heeft in 2008 in de Nuclear Suppliers Group ingestemd met de mogelijkheid van export van bepaalde nucleaire goederen naar kerncentrales onder toezicht van het IAEA in India (echter, geen gevoelige technologie), omdat India een verantwoord beleid voert om verdere verspreiding van kernwapens tegen te gaan en bereid was om zijn civiele nucleaire programma onder controle van de IAEA te stellen. India neemt deel aan de NSS en heeft zich in het proces steeds als een constructieve partij opgesteld. Het kabinet ziet niet in dat het besluit van 2008 de doelstelling van de NSS ondermijnt, temeer daar voor eventuele exporten naar India ook voorwaarden gesteld worden inzake herexport en de fysieke beveiliging van nucleair materiaal. Nederland zal aanvragen voor export afwijzen als er een onacceptabel risico is dat deze goederen zullen bijdragen aan het ontwikkelen of vervaardigen van een kernwapen of Indiaas overbrengingsmiddel daarvoor.

Inzake de ingeschatte dreiging kan worden gemeld dat er op dit moment geen sprake is van een op de EU gerichte dreiging met nucleair (splitsbaar) of radioactief materiaal. Terroristen hebben in het verleden enige belangstelling getoond voor het verkrijgen van nucleair materiaal om aanslagen mee te plegen. De kans dat hen dit zal lukken is klein omdat nucleair materiaal altijd streng beveiligd wordt. Terroristen hebben ook belangstelling getoond voor radioactief materiaal. Een vuile bom, gemaakt met zulk radioactief materiaal, zou naast de schade van de conventionele explosie vooral een paniecreactie teweegbrengen in de samenleving en zou ook om die reden ontwrichtend werken. De effecten zijn weliswaar veel geringer dan bij splitsbaar materiaal, maar radioactieve bronnen zijn overal in de samenleving aanwezig en de kans dat terroristen zich er meester van maken, navenant groter. Tot op heden hebben geen succesvolle aanslagen met radiologische of nucleaire materialen plaatsgevonden.

Bij aanvang van het NSS-proces (top in Washington, 2010) heeft de VS besloten om landen waarvan ernstige twijfel bestaat of ze zich wel houden aan hun internationale non-proliferatieverplichtingen, niet uit te nodigen. Dit had vooral betrekking op Noord-Korea en Iran. De twee opvolgende voorzitterslanden, Zuid-Korea en Nederland, hebben zich aan dit uitgangspunt geconformeerd. Met betrekking tot Iran zijn er sinds enkele maanden hoopgevende ontwikkelingen. Als die dynamiek zich voortzet en dit bijvoorbeeld leidt tot een akkoord over het Iraanse nucleaire programma, is het zeker denkbaar dat Iran voor deelname aan een volgende top in aanmerking komt. Dit valt echter niet onder verantwoordelijkheid van Nederland.

Voor een antwoord op de vragen over de kosten wordt verwezen naar eerder gegeven antwoorden. Ten aanzien van eventuele schadevergoedingen, kan worden gemeld dat er geen algemene schadevergoedingsregeling is. Iedereen draagt in principe zijn of haar eigen kosten. De NSS is tijdig van tevoren aangekondigd, o.a. via de media, via gemeenten en brancheorganisaties en met speciale bijeenkomsten. Hierdoor kan iedereen zich goed voorbereiden. Bij grote evenementen (grote kermissen, sportwedstrijden, marathons) is er ook geen schadevergoeding als bedrijven tijdelijk niet of minder goed bereikbaar zijn. Wie na afloop van de NSS toch een schadeclaim wil indienen omdat er zeer uitzonderlijke omstandigheden aan de orde zou zijn geweest, moet zich wenden tot de overheid («het gezag») die de beslissing nam die de schade heeft veroorzaakt. Bij het gedeeltelijk afsluiten van gemeentelijke wegen is dat de burgemeester. De provincie is de wegbeheerder van provinciale wegen, Rijkswaterstaat van auto- en snelwegen.

De gemeente Den Haag heeft afgelopen maanden intensief overleg gevoerd met bedrijven en instellingen in de nabijheid van het World

Forum. Dankzij de coöperatieve inzet van betrokkenen zijn met de organisaties en bedrijven binnen de veiligheidsring goede afspraken gemaakt. Vanzelfsprekend kan niet op de individuele afspraken worden ingegaan. De identiteit van de bewoners van het zogenoemde beveiligd gebied rond de Internationale Zone in Den Haag en rondom Schiphol is bekend bij de politie en de Koninklijke Marechaussee. Bewoners zijn uitgebreid over deze gang van zaken geïnformeerd, ook over het feit dat zij bezoekers vooraf moeten aanmelden waarmee ook hun identiteit bekend is. Hiermee wordt de kans op onterechte aanhoudingen tot een minimum beperkt.

Zoals in de brief van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 26 februari jl. (Kamerstuk 33 750 V, nr. 60) uiteen is gezet, worden grenscontroles alleen uitgevoerd wanneer de situatie daar aanleiding toe geeft. Hier van kan sprake zijn wanneer op basis van de actuele informatie wordt verwacht dat personen, van wie bekend is dat zij gewelddadige demonstraties niet schuwen, naar Nederland willen reizen. Op dit moment is er geen aanleiding dit te veronderstellen. Wel is het zo dat steekproefsgewijs controles worden uitgevoerd.

Bij een conferentie als de NSS 2014 waarbij veel ingrijpende maatregelen worden genomen, is het van belang dat het grondrecht van demonstreren onverkort kan worden uitgeoefend. De Wet op de Openbare Manifestaties biedt de burgemeester wel de mogelijkheid aanwijzingen te geven in het belang van het verkeer en de voorkoming van wanordelijkheden. Verder stelt het Wetboek van Strafrecht grenzen aan hetgeen is toegelaten. Het is aan het lokaal bevoegd gezag om een afweging te maken over eventueel optreden. Voor wat betreft het binnentreden zonder toestemming van de bewoner en het verrichten van huiszoekingen en arrestaties geldt dat dit uiteraard niet zomaar kan worden verricht. Dit zijn vergaande bevoegdheden waarmee terughoudend dient te worden omgegaan en die uitsluitend kunnen worden toegepast binnen de grenzen van wet- en regelgeving. Zo moet er sprake zijn van de verdenking van een ernstig strafbaar feit. Op dit moment is er geen indicatie dat er tegen de wil van een bewoner moet worden binnengetreden.

Door de betrokken veiligheidsregio's zijn alle zorginstellingen op het niveau van Raad van Bestuur middels een brief en bijeenkomsten geïnformeerd door de regionaal commandant Geneeskundig (ook wel Directeur Publieke Gezondheid). Verder vinden overleggen plaats met Raden van Bestuur van verschillende ziekenhuizen. Er is tot aan de NSS tweewekelijks overleg met ziekenhuizen op managementniveau. Ziekenhuizen blijven bereikbaar tijdens de top. Dit geldt ook voor het Spaarne-ziekenhuis.

Inbreng CDA-fractie

Verschillende landen, inclusief Zwitserland, Noorwegen en Brazilië, hebben zorgen geuit dat het proces rond de Nuclear Summit afleidt van de grotere dreiging die nucleaire wapens met zich meebrengen. Waarom heeft Nederland geïnsisterd dat nucleaire ontwapening en non-proliferatie niet op de agenda zou staan van de Nuclear Security Summit?

Zou Nederland een raamwerkovereenkomst steunen die rapportage en accountability processen zou stroomlijnen met betrekking tot bestaande akkoorden, zoals de Convention on the Physical Protection of Nuclear Material (CPPNM) inclusief het amendement uit 2005; het Global Initiative to Combat Nuclear Terrorism (GICNT); de International Convention for the

Suppression of Acts of Nuclear Terrorism; de IAEA voluntary Code of Conduct; en VN Veiligheidsraad resolutie 1540?

Welke stappen verwacht het kabinet dat er genomen zijn en zullen worden genomen om nucleaire faciliteiten beter te beschermen tegen ongelukken?

Aangegeven wordt dat voor de NSS2014 de staatshoofden en regeringsleiders van 53 landen en vier internationale organisaties (VN, IAEA, EU en Interpol) uitgenodigd zijn, en dat op dit moment van twee derde van de delegaties een bevestiging van deelname op het niveau van staatshoofd c.q. regeringsleider ontvangen is. Is het kabinet bereid een lijst aan de Kamer te doen toekomen van landen die zich hebben aan- dan wel afgemeld?

Antwoorden:

Voor een antwoord op vragen over nucleaire ontwapening en een eventuele raamovereenkomst wordt verwezen naar eerder gegeven antwoorden.

Ten aanzien van maatregelen om nucleaire faciliteiten beter te beschermen tegen ongelukken: dit onderwerp wordt als zodanig niet aan de orde gesteld in de NSS. Wel is de samenhang en synergie tussen veiligheid en beveiliging een aandachtspunt van de NSS. Over de synergie worden, na de aandacht die hieraan in het communiqué van Seoel is gegeven, weinig of geen nieuwe ontwikkelingen verwacht.

Op dit moment is het niet mogelijk om de een lijst van aan- en afmeldingen te publiceren, aangezien die nog steeds aan wijzigingen onderhevig is.

Inbreng D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben kennis genomen van de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken. De leden hebben nog enkele vragen hierover.

Uit de brief blijkt dat de kosten voor de organisatie van de NSS, exclusief de beveiliging, rond de 24 miljoen zullen liggen. De leden van de D66-fractie willen van de Minister weten op welk bedrag de totale kosten uit zullen komen. Het gaat hier dan om het bedrag inclusief de beveiliging van de top en de kosten van andere activiteiten die in het kader van de top plaats zullen vinden. Daarnaast vragen de leden van de D66-fractie aan de Minister op welke manier bovenstaande kosten uitgesplitst zullen worden. Hoeveel kosten worden uiteindelijk door het Rijk, de betrokken provincies en de betrokken gemeenten gedragen?

De leden van de D66-fractie beseffen dat de organisatie van de NSS voor Nederland van ongekende omvang is. De organisatie van zo'n top kan ook het Nederlandse bedrijfsleven ten goede komen, wanneer het de kans krijgt hieraan een bijdrage te leveren. De leden van deze fractie hadden dan ook graag van de Minister geweten welk percentage van de aanbestedingen met betrekking tot de organisatie van de NSS verleend is geworden aan Nederlandse bedrijven.

De leden van de D66-fractie stellen vast dat enkele, voor een nucleaire top, belangrijke spelers niet op de NSS aanwezig zullen zijn. Onder andere Iran werd niet uitgenodigd en over de komst van de Russische president bestaat grote onzekerheid. De leden van de D66-fractie hopen desondanks

dat dit geen afbreuk zal doen aan de uiteindelijke doelstellingen van de NSS en dat de top zal worden afgesloten met een stevige slotverklaring. Kan de Minister hier duidelijkheid over verschaffen?

Zoals ook blijkt uit de brief van de Minister wordt de NSS afgesloten met een slotverklaring. De leden van de D66-fractie willen graag van de Minister weten of hij alle mogelijkheden tot het opstellen en laten sluiten van een verdrag tijdens de NSS heeft onderzocht, daar een verdrag uiteindelijk een grotere bijdrage aan een veilige wereld zou leveren.

De leden van de D66-fractie hadden graag van de Minister geweten waar de belangrijkste prioriteiten van de Nederlandse delegatie tijdens het overleg op de NSS zullen liggen. Vanaf welke uitkomst is het kabinet tevreden?

De leden van de D66-fractie maken uit de brief op dat de Minister van mening is dat het thema «ontwapening» niet thuishoort op de NSS. Is de Minister net als de leden van de D66-fractie toch van mening dat er nadruk zal moeten worden gelegd op thema's als niet-tactische kernwapens op Europees grondgebied en de kernwapentaak van alle NAVO-lidstaten (al dan niet informeel)?

Den Haag profileert zichzelf als Internationale Stad van Vrede en Recht. Het kabinet faciliteert deze status op verschillende manieren. De leden van de D66-fractie horen graag van de Minister welke effecten (economische of anderszins) hij op lange termijn verwacht voor de gemeente Den Haag naar aanleiding van het organiseren van deze NSS?

De leden van de D66-fractie namen kennis van de tussenstand van de onderhandelingen die moeten leiden tot een slotverklaring op de NSS, die vorige week door de Nederlandse hoofdonderhandelaar Piet de Klerk publiek werden gemaakt. Kan het kabinet tegen de achtergrond van de huidige situatie in Oekraïne een geactualiseerde inschatting geven van de verwachtingen die zij heeft ten aanzien van de uitkomst van de NSS?

Antwoorden:

Inzake de kosten wordt verwezen naar eerder gegeven antwoorden. Voor de organisatie van de Nuclear Security Summit zijn meerdere aanbestedingen gehouden, onder meer voor de locatie en de inrichting ervan. De door het Ministerie van Buitenlandse Zaken gecontracteerde partijen zijn allen in Nederland gevestigd, maar in de aanloop naar de top is het evenwel mogelijk dat een beperkt percentage goederen en diensten in het buitenland wordt besteld. Na afloop van de top kan een sluitend overzicht worden gegeven van alle aanbestedingen.

Zoals aangegeven in mijn brief van 26 april 2013 is de inzet van het kabinet om op een aantal belangrijke onderwerpen voortgang te boeken. Het is lastig om op dit moment vast te stellen met welke uitkomst het kabinet tevreden zou zijn, omdat de onderhandelingen over de slotverklaring nog niet zijn afgerond. Vragen over nucleaire ontwapening en een eventueel verdrag werden reeds eerder beantwoord.

Met de organisatie van de NSS profileert Den Haag zich als internationale stad van vrede en recht. Inmiddels heeft de stad veel ervaring met het organiseren van grote internationale evenementen. Den Haag is gaststad van het Internationaal Strafhof, het Internationaal Gerechtshof, het Joegoslavië-tribunaal en andere internationale organisaties. Ook was Den Haag de locatie van enkele grote internationale bijeenkomsten die Nederland de laatste jaren organiseerde, zoals Freedom Online en de

Afghanistan-conferentie. Mede door de rol van Den Haag als gaststad staat Nederland wereldwijd bekend als land dat zich inzet voor vrede, recht en veiligheid. Het verzoek om de NSS 2014 te organiseren is een bevestiging van deze internationale rol.

Ten aanzien van de vragen over de relatie tussen de situatie in Oekraïne en de uitkomsten van de top, wordt verwezen naar eerder gegeven antwoorden. De politieke situatie in Oekraïne is op voorhand niet van invloed op de uitkomsten van de NSS.

Extra vraag van de Commissie

Namens de commissie leg ik u ter aanvulling nog de vraag voor om de Kamer een schriftelijke reactie te sturen op de berichten in de media op 12 maart jl. dat Nederland volgens drie Amerikaanse experts de afspraak om vanaf 2015 bij de productie van medisch materiaal laag verrijkt uranium te gebruiken niet kan nakomen. Ik verzoek u uw reactie mee te nemen in uw reactie op het u eerder voorgelegde verslag van de commissie voor het Schriftelijk Overleg.

Tijdens de NSS in Seoel in 2012 hebben België, Frankrijk, Nederland en de VS een Gezamenlijke Verklaring aangenomen over de «Minimization of HEU and the Reliable Supply of Medical Radioisotopes». In die verklaring zeggen de landen toe om activiteiten te ondernemen om het gebruik van hoogverrijkt uranium (HEU) te minimaliseren en tegelijkertijd een betrouwbare bevoorrading van medische isotopen te garanderen. Daartoe verlenen de vier landen steun aan de omschakeling in 2015 van de Europese industrie naar productieprocessen waarbij geen HEU meer wordt gebruikt maar laagverrijkt uranium (LEU), om een duurzame productie van medische isotopen voor patiënten in Europa, de VS en elders te bewerkstelligen.

Er is dus van meet af aan een koppeling gelegd tussen conversie van hoog- naar laagverrijkt uranium en de belangen van patiënten die baat hebben bij medische isotopen. Bovendien wordt als voorwaarde genoemd dat de medische en nucleaire toezichthouders hun goedkeuring aan de isotopen gemaakt met laagverrijkt uranium hebben geven. De betrokken Nederlandse ondernemingen hebben hiertoe belangrijke stappen gezet. In 2006 is, als een van de eerste in Europa, de onderzoeksreactor in Petten overgeschakeld van hoog naar laagverrijkt uranium brandstof. Veel andere onderzoeksreactoren in Europa gebruiken nu nog steeds HEU brandstof. Ten behoeve van de omschakeling van het isotopen productieproces van HEU naar LEU is eveneens vooruitgang geboekt: in september 2012 is er een succesvolle test geweest van een LEU-target die in de reactor in Petten is bestraald. (Een target is een cassette gemaakt van onder meer uranium die in de reactor wordt geplaatst en bestraald en waaruit via een chemisch proces medische isotopen worden gewonnen).

Mallinckrodt, het bedrijf dat uit de bestraalde targets medische isotopen haalt, heeft vorig jaar bekendgemaakt dat er bij testen van het productieproces met LEU technische complicaties zijn opgetreden die zich bij het beproefde HEU-proces niet voordeden. Deze complicaties hebben ertoe geleid dat het bedrijf inschat het conversieproject 1 à 2 later af te ronden dan verwacht.

Petten voorziet thans in 30% van de wereldbehoefte aan isotopen. Het stilzetten van de productie na 2015 omdat de omschakeling nog niet is voltooid, zou ernstige consequenties hebben voor de volksgezondheid wereldwijd. Dit klemt te meer omdat de onderzoeksreactor in Canada die

de helft van de wereldbehoefte voor zijn rekening neemt, in 2016 stopt met het produceren van isotopen.

Er wordt voortvarend gewerkt aan een oplossing. De Nederlandse overheid wordt hier nauw bij betrokken. Medio dit jaar zullen nieuwe testen zijn uitgevoerd die een betrouwbaarder beeld geven wanneer een op LEU gebaseerd productieproces mogelijk is.

In het licht van het bovenstaande is het onjuist om te concluderen dat Nederland zijn toezegging niet nakomt.